

Albert Schweitzer – optimistični etični nazor

Svoje etične nazore, ki jih povzema v oznako spoštovanje do življenja, razume Albert Schweitzer kot etiko predanosti življenju in njegova volja in hotenje, ki sta izrazito optimistična, čeprav izhajata iz pesimističnega spoznanja, ga vsak trenutek ohranjata budnega glede najbolj etičnih vzgibov življenja. Za te vzgibe je sodobna kultura postala preveč nedovzetna, in ker je v kulturi najbistvenejša njena etična razsežnost, kot taka predstavlja po Schweitzerju tudi možnost etične dovršitve znotraj družbe. Vsak duhovni in materialni napredek vključuje določen kulturni pomen in volja do kulture je univerzalna volja do napredka, ki je predvsem v etičnem potrjevanju sveta in življenja.

Schweitzer sam opozarja, da njegova filozofija mnogo dolguje Schopenhauerju in Nietzscheju s tem, da po njunem vzoru razume etiko kot obnašanje iz naše notranje nujnosti. Ta etika stremi k dovršitvi osebnosti in pri tem upošteva vso svetovno bit in življenje v njej, ki sta v času njegovega življenja že začeli kazati vse poteze ogroženosti. Z optimizmom skuša razširjati etiko sočutja (Mitleid) v etiko spoštovanja do življenja, ki zajema tako sočustvovanje (Mitleiden), soveselje (Mitfreude) kot tudi sostremljenje (Mitstreben). Praktična filozofija s tem dobiva veljavo in ne samo da etika postaja vedno pomembnejša – v marsičem je še pomembnejše vprašanje odnosa med teorijo in prakso, njuna enotnost, ki je bila Schweitzerjev življenjski program. Vedno znova se Schweitzer sprašuje, kaj je »resnično temeljno načelo etičnega«, in poudarja, da gre pri etiki po njegovem za »etiko predanosti in etiko samoizpopolnjevanja«. Še tako popolna individualna etika ne zadošča, če ne dosega temeljev svetovne biti in življenja v njej. Etika, za katero se zavzema Schweitzer, je nekaj dejavnega, kot odgovornost, ki nima meja, skratka kot neomejeno razširjena odgovornost, ki jo je Schweitzer tudi konkretno živel v afriških pragozdovih v Gabonu.

Posamezna dejstva iz Schweitzerjevega življenja, ves njegov eskapizem, kažejo, da je zelo pozorno negoval dovzetnost in odprtost za elementarnost in celotno dogajanje v svoji bližini. Prepovedal si je otopeti, kar mu je omogočala kar najintenzivnejša dejavnost na različnih področjih; tako so bili glasba, teologija, filozofija in medicina kot trajni oporniki njegove drže, da ni otopel in da je negoval plemenitost kot nekaj naravnega in elementarnega vse do konca življenja.